

קמפיין ההשפעה של רוסיה נגד ישראל:

השלכות אסטרטגיות

מילאן צ'רני, ורה מיכלין-שפיר, דוד סימן-טוב | 1 במאי, 2024 | גיליון 1852

מאז טבח ה-7 באוקטובר הגבירה רוסיה את מתקפות הדיסאינפורמציה הגלויות חלקית שלה נגד ישראל, כחלק ממבצע ההשפעה העולמי שפתחה בו בשנת 2022 בשם Doppelganger. מתקפות אלו תואמות את עמדתה הרשמית של רוסיה בחודשים האחרונים, העוינת כלפי ישראל, ומאותתות על אודות שינוי אסטרטגי בגישתו של הקרמלין, המשייך את ישראל לקבוצת המדינות שרוסיה רואה בהן אויב. על מדיניות ממשלת ישראל לתת מענה לסיכונים התודעתיים החדשים, הנשקפים לנוכח העוינות הגוברת של רוסיה.

מזה כשנתיים לפחות, רוסיה מנהלת קמפיין דיסאינפורמציה עולמי, אשר קהל היעד שלו הוא אוקראיני, צרפתי, גרמני וישראלי. הקמפיין המכוון לישראלים מחקה קמפיינים דומים מהשנים האחרונות, שהופנו כלפי מדינות אירופה וכלפי אוקראינה וכללו הפצת ידיעות תקשורתיות כוזבות ברשתות החברתיות. בשבועות שלאחר טבח ה-7 באוקטובר, הגבירו התוקפים את היקף ועוצמת המתקפות נגד ישראל, כאשר רוסיה משקיעה מאמץ בהתאמת המסרים הפוליטיים לקהלים ישראלים. בעבר נועד קמפיין הדיסאינפורמציה Doppelganger להרתיע את ישראל מלתמוך באוקראינה, אולם גרסתו הנוכחית מתמקדת בסוגיות הקשורות למלחמה עם חמאס ולסוגיות פנים ישראליות (ראו איור 1).

בית החולים שיפא כתבוסה נוספת במלחמת המידע

התעמולה של האנטישמים השמאליים-ליברליים המשתפי הפעולה של חמאס צוברת תאוצה ומוצאת יותר ויותר תומכים גם בארצות הברית. ברור יותר ויותר כי המשך התמיכה בישראל עלול לעלות לביידן בהזדמנות להתמודד בבחירות הבאות.

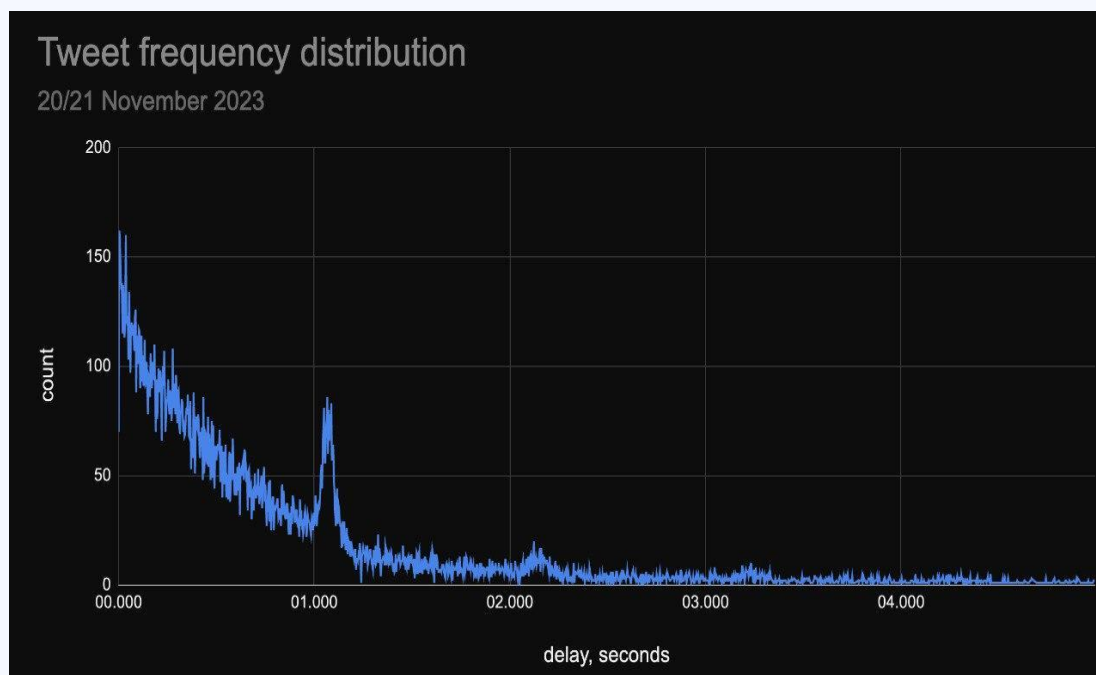
מערכת וואלה! חדשות / 29/11/2023

איור 1. דף מזויף של אתר התקשורת הישראלי "וואלה", כפי שהופץ על ידי קמפיין הדיסאינפורמציה Doppelganger. בכותרת נכתב "בית החולים שיפא [בעזה] כתבוסה נוספת במלחמת המידע".

קמפיין הדיסאינפורמציה נגד ישראל פעיל בעיקר ב-X (טוויטר) ובפייסבוק. החשבונות נוצרים ב"גלים", ואז מפיצים באופן מלאכותי ובקצב גבוה קישורים לאתרי אינטרנט מזויפים, של אתרי תקשורת ישראלים. כך למשל, בלילה שבין 20 ל-21 בנובמבר 2023, למעלה מ-2,000 חשבונות ב-X פרסמו כמעט 3,000 קישורים למאמרי דיסאינפורמציה ששותפו בזיופים של האתרים "וואלה" ו"ליברל" (ראו איור 2). בנוסף, קמפיין Doppelganger בשפה העברית מפנה משתמשים מהפייסבוק לאותו תוכן מזויף ב-X, מה שמוכיח מאמץ חוצה פלטפורמות למקסם את החשיפה.

קצב קמפיין הדיסאינפורמציה נשאר עקבי למדי לאורך המלחמה, ומלמד על אודות מאמץ בירוקרטי המנחה את הקמפיין. האחראים לקמפיין מעלים בין שתיים לארבע ידיעות מזויפות כל יומיים בערך, ואלה מקודמות על ידי אלפי חשבונות מזויפים ב-X.

איור 2. ציורים שפורסמו על ידי חשבונות Doppelganger ב-20-21 בנובמבר 2023. | מקור: צוות הדיסאינפורמציה antibot4navalny@, יוזמה ידועה למאבק בדיסאינפורמציה המצוטטת לעתים קרובות בתקשורת הבינלאומית, אשר שיתף את המידע עם מחברי מאמר זה.

באופן מטריד עבור ישראל, הגרסה הנוכחית של הקמפיין מתנהלת לאורך זמן, דבר שמוכיח תשומת לב מוגברת והשקעת זמן ומאמץ מצד התוקפים בקהלים ישראלים. הפוסטים מותאמים במהירות לאירועים ספציפיים. כך למשל, בזמן שהתביעה שהגישה דרום אפריקה נגד ישראל התנהלה בהאג, חשבונות Doppelganger שיתפו כתבות מזויפות בעברית שהיו קשורות לנושא. בדומה, הקמפיין ניצל את המתקפות האמריקאיות נגד החות'ים כדי לטעון ש"ההפצצות של ארצות הברית בתימן לא עוזרות לישראל, הן רק פותחות חזית נוספת נגד צה"ל", וכך יתכן שניסה לערער על התרומה של ארצות הברית לביטחון ישראל (ראו גם איור 3). גמישות כזו בקמפיין, המאפשרת לשלב אירועי האקטואליה במסר הכללי, דורשת משאבים אנושיים וטכנולוגיים גם יחד.

Langoustine perfectly 44

2 hours ago

מנהיגי ארה"ב הנוכחיים מקריבים את ביטחון ישראל
למטרותיהם. בעלי ברית אמיתיים לא עושים זאת.

איור 3. צילום מסך של פוסט דיסאינפורמציה שהופץ בפייסבוק על ידי חשבונות Doppelganger. הפוסט טוען כי "מנהיגי ארה"ב הנוכחיים מקריבים את ביטחון ישראל למטרותיהם".

בשנתיים האחרונות, קמפיין Doppelganger יוחס לגורמים שונים הקשורים לרוסיה. בדצמבר 2022, חברת מטא הודיעה ששתי חברות רוסיות, חברת ה-IT Structura National Technologies וחברת יחסי הציבור Social Design Agency, עומדות מאחורי האתרים המזויפים. חברת Social Design Agency מודה באתר האינטרנט שלה שעבדה עבור גורמים רוסיים רשמיים, דוגמת משרד הפנים הרוסי. בשנת 2023, האיחוד האירופי הטיל סנקציות הן על Structura National Technologies והן על Social Design Agency בגין "ייצירת אתרים מזויפים המתחזים לארגונים ממשלתיים ומדיה לגיטימית באירופה" (בעיקר גרמניה, צרפת, איטליה, אוקראינה ובריטניה). בנוסף, חוקרי אבטחת סייבר מצאו כי לשורות הקוד באתרי האינטרנט של קמפיין Doppelgangers יש קווי דמיון עם קמפיין עבר אשר יוחס ל-APT28 - קבוצת איומי סייבר המקושרת לשירות הביון הצבאי של רוסיה (GRU) - מה שמצביע על קשר אפשרי בין קמפיין Doppelganger ל-APT28.

מבחינת היענות קהל היעד בישראל לקמפיין, נדיר למצוא מעורבות של ממש במאמרים המזויפים של קמפיין Doppelganger. עם זאת, מספר פוסטים שקודמו רבות נקלט על ידי ערוצי טלגרם פופולריים והתקשורת המרכזית בישראל. כך למשל, ידיעה מזויפת שקודמה על ידי חשבון Doppelganger הזהירה את הישראלים שהמשחקים האולימפיים בשנת 2024 בפריז עלולים להיות שידור חוזר של הטבח באולימפיאדת 1972 במינכן. הודעה זו שותפה על ידי "חדשות כרמל", ערוץ לישראלים דוברי רוסית בטלגרם, וכן על ידי "חדשות ישראל ללא צנזורה" ([Sdarotali](#)), אחד הערוצים הישראלים הגדולים בטלגרם, עם למעלה מ-300,000 מנויים. בסוף אוקטובר דיווחה מגישה בערוץ השידור הציבורי כאן 11 כי נשק אוקראיני הגיע לידי חמאס. זו טענה שקודמה בהרחבה על ידי קמפיין Doppelganger מיד לאחר טבח ה-7 באוקטובר (ראו איור 4). תקריות אלו מצביעות על כך כי אם הקמפיין יצבור תאוצה על ידי הגדלת ההיקף וכן קנה המידה ומהירות התאמת התוכן שלו, יש סיכוי שהתקשורת הישראלית תאמין לידיעות הכוזבות ותדווח עליהן כאילו היו ידיעות אמיתיות ואותנטיות.

איור 4. צילום מסך של פוסט דיסאינפורמציה שהופץ בפייסבוק על ידי חשבונות Doppelganger. הפוסט טוען טענה שקרית כי אוקראינה מוכרת נשק לחמאס.

מסקנות

קמפיין Doppelganger מציב שלושה איזמים מרכזיים על הביטחון הלאומי של ישראל. ראשית, הקמפיין מלמד כי לשחקני דיסאינפורמציה הנתמכים על ידי רוסיה יש התעניינות מוגברת בישראל. למרות שנכון לעכשיו, אפשר לבטל מאמצים אלה כבעלי השפעה שולית, כדאי להתייחס ברצינות לכל התערבות לא רצויה מצד קמפיינים הזורעים דיסאינפורמציה כשהם זדוניים ובעלי יכולות. בשנת 2016, במהלך הבחירות לנשיאות ארצות הברית, מבצעי השפעה שמוסקבה הוציאה לפועל כללו שורת פעולות, כולל פעילויות סייבר, "תקשורת במימון רוסי, שחקני צד שלישי, ומשתמשי רשתות חברתיות שעבדו בתשלום או פעלו כטרולים". פעילות הדיסאינפורמציה הזו זכתה בשעתו להתעלמות מכיוון שנתפסה כבלתי יעילה; אולם תפיסה זו השתנתה משמעותית בארצות הברית ובמערב בכלל לאחר שסוכנויות הביון של רוסיה פרצו לאימיילים של הוועידה הלאומית הדמוקרטית - אירוע שהיו לו השפעות הרסניות על הסביבה התקשורתית האמריקנית.

שנית, מחוללי הקמפיינים הללו עדיין לומדים וצוברים יכולת לפעול בסביבת התקשורת הישראלית, המקוטבת ממילא. הפוסטים המזויפים מטשטשים באופן שיטתי את הגבולות בין אמת לבדיה, ומוציאים דרכים שונות לחדור למרחב התקשורת הישראלי וכך להבטיח לעומדים מאחורי הקמפיינים הללו חשיפה לקהל גדול. התפוצה הנרחבת של ידיעות מזויפות כאלו והופעתן מעת לעת בערוצים ישראלים של תקשורת מרכזית ופופולרית, מערערות את אמון הציבור בתקשורת ומשרות תחושה של כאוס ושל סביבת מידע בלתי מבוקרת. ככל שמחוללי הקמפיינים יצברו יותר ניסיון עם מרחב התקשורת הישראלי, כך תגבר יכולתם לחדור לעוד ועוד מעגלי שיח חברתיים.

ונקודה אחרונה, קמפיין הדיסאינפורמציה הנוכחי עולה בקנה אחד עם המטרה האסטרטגית הכללית יותר של רוסיה - לחרחר מלחמה במזרח התיכון ולייצר מתיחות שתסיט את תשומת הלב מהמלחמה שהיא מנהלת נגד אוקראינה. ככל הנראה, אלה היעדים מאחורי הגרסה הנוכחית של קמפיין Doppelganger, המכוונת נגד ישראל. לכן יש לראות בקמפיין איתות להתעניינות מוגברת של רוסיה בישראל, ולתפיסתה את ישראל כיעד אטרקטיבי לפעילות עוינת ולערעור היציבות. ההתעניינות המוגברת בישראל מחזקת את האפשרות לקמפיינים רוסיים נוספים במרחב המידע ו/או להתערבויות רוסיות במרחב הפיזי.

כדי להתמודד ביעילות עם האיומים, מומלצים המהלכים הבאים:

1. מנקודת מבט ביטחונית – יש להכיר במבצעי השפעה כאיום אסטרטגי בעל פוטנציאל להתרחב ולהתעצם. ישראל צריכה ליישר קו עם המדיניות שאומצה במדינות נאט"ו, אשר מגבילה שחקנים הנתמכים על ידי רוסיה מלפעול במרחב המידע.

2. מעורבות בתקשורת הישראלית – יש לנקוט משנה זהירות בעת יצירת קשר עם גורמים המזדהים עם העמדה הרוסית. חלקם עשויים לפעול כסוכני השפעה, או להיות משתפי פעולה ללא ידיעתם.

3. מודעות ציבורית – יש להגביר את המודעות הציבורית להתערבות של רוסיה בתקשורת הישראלית וברשתות החברתיות, ולסייע להסרת תוכן מזיק באמצעות דיווח לפלטפורמות הדיגיטליות הרלוונטיות.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט